

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศ เด็กเป็นสิ่งที่รักและความหวังสูงสุดของพ่อแม่ อนาคตของครอบครัวของชุมชน ของประเทศชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็กที่จะเจริญเติบโต เป็นประชากรผู้รับภาระของประเทศในอนาคต เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูปลูกฝังอย่างถูกต้องให้มีพื้นฐานที่ดีทั้งร่างกาย สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ และสังคม พร้อมทั้งจะเผชิญกับสภาพสังคม ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้เป็นอย่างดี ทั้งจะมีความสามารถ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วย^๑

ฟรอยด์ (Sigmund Freud ๑๘๕๖-๑๙๓๙) นักจิตวิเคราะห์ ได้ย้ำให้เห็นว่า วัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์คือ ระยะเวลา ๕ ปีแรกของคนเรา ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในตอนต้น ๆ ของชีวิต จะมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเรา ตลอดมาจนถึงวาระสุดท้าย^๒ ซึ่งคำกล่าวนี้สอดคล้องกับความคิดของเพลโต ที่กล่าวว่า

การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญที่สุดของงานทุกชนิด การเริ่มต้นงานของชีวิตก็เช่นกัน โดยเฉพาะการเริ่มงานชีวิตของเด็กเล็ก ซึ่งเป็นระยะที่จะเพาะอุปนิสัยของเด็กเอง

...เป็นพื้นฐานของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเข้าเรียนเป็นระยะที่เด็ก

^๑ นิตยา ภัทสรศิริและคณะ, เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมไทยอิสราเอล, ๒๕๒๓)

^๒ จันทมาศ ชื่นบุญ และคณะ, จิตวิทยาเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๕)

จะเพาะทัศนคติและอุปนิสัย ซึ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต การนำทางเด็กในการ
ปลูกฝังนิสัยที่ดี จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินอย่างระมัดระวัง พ่อแม่เป็นจำนวนมากยังไม่เข้าใจ
ธรรมชาติของเด็กดีนัก ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นที่พึ่งพิงแหล่งสุดท้าย ในการนำเด็กให้มีทัศนคติ
และอุปนิสัยที่พึงปรารถนา^๑

แต่โรงเรียนจะช่วยให้เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในอนาคตได้ดีเพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ
กับนโยบายการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ครูจัดให้แก่เด็กได้ นับเป็นสิ่งแวดล้อม
ที่มีอิทธิพลมาก และเป็นพื้นฐานในการหล่อหลอมชีวิตเด็กให้มั่นคงตั้งแต่วัยก่อนเรียน) ซึ่งในเรื่องนี้
นักการศึกษาหลายท่านต่างให้ข้อคิดไว้มากมาย โดยเฉพาะในเรื่องของจุดมุ่งหมายของการจัดการ
ศึกษาระดับก่อนวัยเรียน และเรื่องการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กก่อนวัยเรียน ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

๑. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียน

อารี รังสินันท์ มีความเห็นว่า "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็กก่อนวัยเรียน
มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เจริญพัฒนาไปในรูปแบบที่พึงประสงค์ทั้ง ๔ ด้าน และให้สอดคล้อง
กับความพร้อม วุฒิภาวะ ความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของเด็ก ตลอดจนการป้องกัน
หรือแก้ไขพฤติกรรมที่อาจ เป็นปัญหาได้อย่างเหมาะสม"^๒

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

^๑ชัยยง พรหมวงศ์, นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล,
(กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑) หน้า ๒๕.

^๒อารี รังสินันท์, "รูปแบบการจัดโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอองอุทิศ" วิทยาลัยครูสวน
ดุสิต กรมการฝึกหัดครู ๒๕๒๓. เอกสารอัสสาเนา.

วาสนา ประवालพฤกษ์ มีความเห็นว่า ความมุ่งหมายของการจัดอนุบาลนั้น เพื่อเตรียมตัวให้เด็กเข้าสู่การศึกษาที่เป็นระบบ (Formal Education) ดังนั้นในระยะที่เด็กเข้าอยู่ในชั้นอนุบาล ครูควรจะเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบได้กับการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ให้ครบบริบูรณ์ก่อนที่เราจะออกเดินทาง จุดประสงค์ที่แท้จริงของการอนุบาลคือ การฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีใช้ปิตามารดา หรือพี่น้องอย่างมีความสุข^๑

ปี ๒๕๒๐ สภาสตรีแห่งชาติได้ตั้งสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง ๓-๖ ปี มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กได้รับการอบรมดูแลอย่างถูกต้อง เพื่อให้มีพัฒนาการทางสุขนิสัย สติปัญญา อารมณ์และจิตใจ ให้มีศีลธรรมอันดีงาม และเพื่อเตรียมให้เด็กพร้อมที่จะไปเริ่มศึกษาในโรงเรียนเมื่อถึงวัยอันสมควร การเตรียมเด็กหมายถึงการจัดบริการเพื่อส่งเสริมและฝึกให้เด็กรู้จักในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความสะอาด การที่จะอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นคณะ ซึ่งต้องมีความเอื้อเฟื้อ รู้จักการใช้สมองและอวัยวะส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การฝึกพูดด้วยภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม การแสดงอารมณ์โดยการร้องเพลงและออกกำลังกาย เป็นต้น รวมทั้งจัดอาหารเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการ สถานพัฒนาเด็กมีใช้สถานที่สอนให้เด็กอ่านเขียนเรียนหนังสือ เพราะเด็กในวัยนี้ขนาดของสมองยังไม่เติบโตเพียงพอ และยังไม่พร้อมที่จะรับการฝึกสอนอย่างแบบชั้นเรียนได้^๒

วาสนา ประवालพฤกษ์. "การประเมินผลในระดับอนุบาล" ศึกษาศาสตร์ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๑๘)

^๒ "แนวปฏิบัติในการริเริ่มก่อตั้งสถานพัฒนาเด็กตามนโยบาย ของสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์" ๒๕๒๐-๒๕๒๔ หน้า ๒. เอกสารอัครสำเนา.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโรงเรียนสำหรับเด็กเล็กและเด็กอนุบาลว่า เพื่อช่วยให้เด็กพัฒนาทัศนคติ และนิสัยด้วยการ เล่น และทำงานร่วมกับคนอื่นในสิ่งแวดล้อมที่จะเปิดโอกาสให้เด็กมีความเจริญงอกงาม ทางกาย ทางสมอง ทางอารมณ์ และทางสังคม ให้รู้จักทำงานร่วมกัน และเข้าใจกันได้ดี^๑

ราศี ทองสวัสดิ์ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสอนในระดับอนุบาลว่า เพื่อมุ่งให้เด็กได้มีความพร้อมที่จะเรียนต่อในระดับประถม โดยเด็กจะเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่^๒

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ได้กำหนดว่าการศึกษาก่อนภาคบังคับ เป็นการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้มีความพร้อมทางร่างกาย สังคม และพร้อมที่จะรับการศึกษาภาคบังคับต่อไป โดยเน้นให้เด็กมีสุขภาพอนามัยดี ได้รับความอบอุ่นทางใจ มิได้มุ่งให้เรียนรู้ทางวิชาการเร็วเกินไป ดังที่โรงเรียนอนุบาลหลายแห่งกระทำอยู่^๓

^๑ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล, หน้า ๒๕.

^๒ราศี ทองสวัสดิ์. "กิจกรรมสร้างสรรค์" เอกสารประกอบการอบรมครูอนุบาลของสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย จัดร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ระหว่างวันที่ ๒-๑๑ เมษายน ๒๕๒๓. (อัครสำเนา)

^๓สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, การปฏิรูปการศึกษา รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘) หน้า ๘๒.

และจากแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ หมวด ๓ ระบบการศึกษาข้อ ๓๐ ระบุว่า "การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมให้เด็กมีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะเข้ารับการศึกษาคือต่อไป"^๑ /

การจัดสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น อาจจัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน โดยอาจจัดเป็นสถานรับเลี้ยงดูเด็กหรือศูนย์เด็กปฐมวัย และในบางกรณีอาจจัดเป็นชั้นเด็กเล็ก หรืออนุบาลก็ได้ สำหรับอนุบาลศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงแนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งระบุความมุ่งหมายไว้ดังต่อไปนี้

อนุบาลศึกษาเป็นการอบรมเบื้องต้น เพื่อกุลบุตร กุลธิดา ให้มีนิสัยอันดีงาม และพร้อมที่จะรับการศึกษาระดับต่อไป การจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษามีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้คือ

๑. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดีเกี่ยวกับกาารกิน เล่น และพักผ่อนอย่างถูกต้องตลอดจนรู้จักระวังรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัยและอุบัติเหตุ

๒. เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม รู้จักควบคุมอารมณ์ของตน รู้จักและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

๓. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกต มีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงามต่าง ๆ

๔. เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักใช้ประสาทสัมผัสให้สัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสม และเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง

๕. เพื่อให้รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้^๒

^๑ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐.

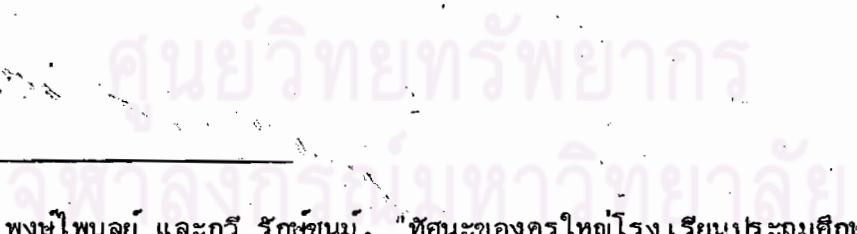
^๒ สำมัญศึกษา, กรม, แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ ๑-๒ พุทธศักราช ๒๕๒๒,

จากการวิจัยของ พนม พงษ์ไพบูลย์ และกวี รัชชขันธ์ พบว่า ครูใหญ่ของโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ร้อยละ ๗๐ เชื่อว่า การศึกษาชั้นอนุบาลเป็นการ
เตรียมพร้อมทางร่างกาย และอารมณ์ก่อน เข้าเรียน^๑

กิตติยวดี บุญชื้อ และคณะ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการทดลองสอนชั้นอนุบาล ได้ให้ความ
เห็นโดยสรุปว่า

การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนสำหรับเด็กช่วงวัยดังกล่าว ควรจะคำนึงถึงการฝึก
ความพร้อมและการสร้างลักษณะนิสัย ตลอดจนทัศนคติที่ดีให้แก่เด็กมากกว่าจะมุ่ง เน้นความรู้ทาง
วิชาการ ซึ่ง เด็กจะได้ เรียนรู้ อยู่แล้ว เมื่อเข้าเรียนในระดับประถม การจัดประสบการณ์เช่นนี้
จะไม่ซ้ำซากกับการเรียนในชั้นประถมปีที่ ๑ ทั้งจะเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์และนำ เด็ก
ให้ก้าวไปสู่วัยการศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้วยความมั่นใจ อันจะนำความสำเร็จมาสู่ตัวเด็กเอง
ในอนาคต ทั้งยังเป็นการทუნ เวลาของ เด็กที่จะไม่ต้อง เรียนวิชาต่าง ๆ ซ้ำซ้อนอีก...^๒

สรุปได้ว่า การศึกษาของ เด็กวัยก่อน เรียนนั้น โดยส่วนรวมแล้ว นักการศึกษาส่วนใหญ่
มุ่งเน้นให้เด็กได้ฝึกความพร้อมทุก ๆ ด้าน เพื่อเตรียมตัวเข้าเรียนในชั้นประถมต่อไป มิใช่มีจุด
มุ่งหมายสอน อ่าน เขียน เรียนเลข ดังที่โรงเรียนอนุบาลหลาย ๆ แห่งกระทำอยู่ในขณะนี้ ซึ่งผล
การวิจัยก็ยืนยันแล้วว่า เป็นจุดมุ่งหมายที่ทำให้เด็กต้องเหนื่อย เพราะต้องไปเรียนซ้ำอีกเมื่อ
เรียนชั้น ป.๑ /

พนม พงษ์ไพบูลย์ และกวี รัชชขันธ์. "ทัศนะของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีต่อระบบการศึกษาและระบบบริหารการศึกษา" (คณะอนุกรรมการ
ดำเนินการ เรื่อง โครงสร้างของระบบการศึกษาและระบบบริหารการศึกษา) กองวิจัยการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี โรงพิมพ์พิช เนศ, ๒๕๑๔. หน้า ๑๔.

^๒กิตติยวดี บุญชื้อ และคณะ, เอกสารการวิจัยเรื่อง "การทดลองสอนชั้นอนุบาล" ภาค
วิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รศ.ดร.สุวิมล 16/3/2019

สิ่งที่จะช่วยให้จุดมุ่งหมายดังกล่าวบรรลุผลได้คือต้องอาศัยกิจกรรมการเตรียมความพร้อมมาช่วย เป็นสื่อสร้างสรรค์ และพัฒนาเด็ก เพื่อหล่อหลอมให้เด็กได้เจริญเติบโต และมีพัฒนาการไปในทางที่ถูกต้อง และนักการศึกษาหลายท่านต่างมีความเห็นว่า การเล่นก็คือ กิจกรรมที่เป็นการทำงานเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก เทียบได้กับการทำงานของผู้ใหญ่ ดังนั้นในเรื่องกิจกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน จึงมักจะได้แก่ การเล่นอย่างมีความหมาย ที่ครูเตรียมไว้สำหรับให้เด็กได้พัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามที่ควรจะเป็นและพอเหมาะแก่วัย ดังเช่น ราศี ทองสวัสดิ์ กล่าวว่่า

การสอนในระดับอนุบาลไม่เหมือนระดับประถม เด็กจะเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมของเด็กหลายอย่าง ผู้ใหญ่มักจะมองเห็นเป็นการเล่น แต่ผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษา เข้าใจการจัดการศึกษาระดับนี้ จะเห็นว่ากิจกรรมที่เราจัดให้อย่างเหมาะสมมิใช่เป็นสิ่งที่เด็กเล่นแบบไร้สาระ ล้วนแต่มุ่งให้เด็กเกิดการเรียนรู้และฝึกให้พร้อมสำหรับเรียนในระดับประถมทั้งนั้น^๑

ซึ่งความเห็นดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับ เสข่า ปิยะธวัชริยะ ที่กล่าวว่า

คนส่วนมาก โดยเฉพาะผู้ใหญ่จะคิดว่าการ เล่นของเด็กคือ สิ่งที่เด็กทำเพราะไม่รู้ว่าจะทำอะไร การ เล่นจึงอาจจะเป็น เรื่องที่ไร้สาระมากในสายตาของผู้ใหญ่บางคน

จากการศึกษาถึงพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สนใจ เกี่ยวกับการ เล่น ได้ศึกษาและสรุปว่า แท้ที่จริงแล้วการเล่นมีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างมาก มายต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็ก ทั้งนี้เพราะ

๑. การ เล่น เป็นวิธีการหรือทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์ให้กับตนเอง เพื่อเรียนรู้และรับรู้สิ่งแวดล้อม และสิ่งซึ่งไม่มีใครจะสอนเขาได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ ราศี ทองสวัสดิ์, "กิจกรรมสร้างสรรค์" การอบรมครูอนุบาล โดยสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ๒๕๒๓. (อัดสำเนา)

๒. การ เล่น เป็นวิธีการหรือทางที่เด็กจะช่วยให้ตนเองสามารถจะปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตรงกับความเป็นจริงรอบ ๆ ตัว

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาปัจจุบันถือว่า การ เล่นคือ การทำงานของเด็ก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมักจะมุ่งให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ในการทำ ค้นคว้า ทดลอง และแก้ปัญหาด้วยตนเอง^๑

นอกจากนั้น เลขา ปิยะธัจฉริยะ ยังกล่าวอีกว่า การ เล่นของเด็กมีความหมายต่อเด็กมากเพราะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นอิสระ สนุกสนาน เพลิดเพลิน เด็กจึงมองพฤติกรรมการเรียนแบบนี้เป็นการ เล่นและเกิดความสนใจ... เมื่อเกิดความสนใจแล้ว พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนแปลงให้เกิดความใหม่อยู่เสมอ แต่มีความมุ่งหมาย มีความคิดริเริ่ม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่นนี้เป็นการแสดงความก้าวหน้าในระดับสติปัญญา และความคิดของเด็ก... ครูผู้สอนจึงรู้จักเลือกหรือสร้างกิจกรรม อุปกรณ์ เพื่อช่วยให้การสอนของตนเป็นที่สนใจของเด็ก และมีคุณค่าทางการศึกษาด้วย^๒

๔๙๙ ความคิดเห็นดังกล่าวของ เลขา นี้หากครูผู้สอนทำได้จริง เด็ก ๆ จะรู้สึกสนุก ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป และอาจจะทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เด็กจะไม่รู้สึกเบื่อหน่าย และยังจะมีผลทำให้เด็กเรียนได้อย่างก้าวหน้า นับเป็นกิจกรรมการเตรียมความพร้อมเพื่อให้เด็กได้ขึ้นไปเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ได้อย่างสบายใจ ดังคำกล่าวของ มีทธรณี ตูลยาธร ที่ว่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร

^๑ เลขา ปิยะธัจฉริยะ, "การ เล่นเป็นการ เรียนของเด็กประถม" เอกสารประกอบการสอนวิชาการศึกษาเด็กเล็กภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๒, (อัสสัมชัญ)

^๒ เรื่อง เดียวกัน.

✓ กิจกรรมที่จัดให้เด็กอนุบาลนั้นก็เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความพร้อม เพื่อจะเลื่อนขึ้นไปเรียนชั้น ประถมปีที่ ๑ ส่วนเด็กอนุบาลที่ถูกบังคับฝืนใจให้เรียนอ่านเขียนนั้นจะทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน และมีความเห็นว่าควรให้เด็กได้เรียนอ่านเขียนเมื่อมีความพร้อมเสียก่อน จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกรักที่จะเรียน ไม่เบื่อหน่ายต่อการอ่าน และเขียน และจะทำให้เด็กเรียนได้ก้าวหน้า รวดเร็วและสบายใจ

จะเห็นว่ากิจกรรมที่เกี่ยวกับการสอนอ่าน สอนเขียนแก่เด็กวัยก่อนเรียน (อายุ ๓-๕ ขวบ) นั้น ทั้งนักการศึกษาและนักจิตวิทยาไม่เห็นด้วย เพราะเป็นเรื่องยากเกินความสามารถของเด็ก เป็นการฝืนธรรมชาติของเด็ก และยังคงจะทำให้เด็กเบื่อหน่ายต่อการเรียนเมื่อขึ้นอยู่ชั้นประถมหนึ่งอีก ซึ่งในเรื่องนี้ พูนสุข, บุญยสวัสดิ์ และคณะ ได้กล่าวไว้ชัดเจนว่า

"เด็กปฐมวัย หรือเด็กระดับอนุบาลเป็นวัยที่สมองกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว สมควรที่จะได้รับการส่งเสริมให้เจริญงอกงามด้านความคิดมากกว่าการฝึกความจำ...และไม่ควรเน้นการอ่านออกเขียนได้ด้วย เพราะกิจกรรมดังกล่าว เป็นการยากเกินไปและอยู่เหนือความสามารถของเด็กอนุบาลที่พัฒนาการด้านต่าง ๆ ยังไม่พร้อม ดังนั้นการให้การศึกษาในระดับเด็กปฐมวัย หรือเด็กอนุบาล ควรจะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กก่อนเข้าเรียนในชั้น ป.๑ ทั้งนี้ เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะรับการเรียนรู้ในระดับสูง ๆ ขึ้นไป..."^๒

เป็นที่น่าสังเกตว่า ความเห็นของนักการศึกษาที่มีต่อจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแก่เด็กระดับวัยก่อนเรียน และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้ นั้น ดังที่ได้เน้นการฝึกความพร้อมเป็นสำคัญ แต่ในด้านปฏิบัติ โรงเรียนอนุบาลกักตุนสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือหน่วยงานที่

^๑ มีทอณี ทูลยาธร. "เมื่อไรจะอ่านออกเขียนได้" ศึกษาศาสตร์ : (ม.ค.-เม.ย. ๒๕๑๘) : ๔๕-๔๗.

^๒ พูนสุข, บุญยสวัสดิ์ และคณะ, "พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กระดับอนุบาล" เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมไท้-อิสราเอล, ๒๕๒๓) หน้า ๓.

ดูแลรับผิดชอบเด็กก่อนวัยเรียนก็ดี ส่วนใหญ่เคยดำเนินกิจการมาอย่างไรในอดีต ปัจจุบันก็ยังคงเป็นอยู่อย่างเดิม มีเพียงบางแห่งเท่านั้นที่พยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยเน้นการฝึกความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ส่วนใหญ่ยังคงพะวงอยู่กับการมุ่งสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ทำเลข เป็น และรู้ภาษาอังกฤษ ไม่ได้ยิ่งหย่อนหรือน้อยหน้าเด็กระดับประถมเลย อาจจะกล่าวได้ว่า เด็กที่ผ่านโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เลี้ยงดูเด็กวัย ๓-๕ ขวบ ดังกล่าว เมื่อมาเข้าประถมปีที่ ๑ จะอ่านออกเขียนได้ ทำเลขคล่องเท่า ๆ กับเด็กที่ผ่านประถมปีที่ ๑ มาแล้วก็ได้ ซึ่งนับว่าเป็นการจัดประสบการณ์ที่ซ้ำซ้อนกัน อาจจะทำให้เด็กเบื่อโรงเรียนและไม่ได้รับการพัฒนาทุกด้านดีพอเท่าที่ควรจะเป็น เพราะเด็กวัยนี้เป็นช่วงวัยทองของชีวิต ที่ควรได้รับการฝึกความพร้อมให้ถูกต้องจึงจะมีผลต่อการศึกษาลดอดชีวิต แต่ในสภาพปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษามาก่อนว่า มีหน่วยงานหรือโรงเรียนสำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ขวบ เป็นจำนวนเท่าใด ที่จัดประสบการณ์หรือกิจกรรม เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก และจำนวนเท่าใด ที่ยังคงจัดกิจกรรมเพื่อเน้นการสอน อ่าน เขียน และเรียนเลขอยู่ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงใคร่จะศึกษารูปแบบกิจกรรมที่จัดในระดับอนุบาลในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งความต้องการที่แท้จริงของครูและผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาในระดับนี้ เพื่อผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไปจะได้ นำผลการศึกษานี้มาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงกิจการของคนให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเด็กยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการศึกษาที่จัดในชั้นอนุบาล
๒. เพื่อสำรวจความต้องการของครูและผู้ปกครอง เกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการศึกษาที่จัดในชั้นอนุบาล รวมทั้งลักษณะอื่น ๆ ของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบกิจกรรมการศึกษาที่จัดในชั้นอนุบาลสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน มีอายุระหว่าง ๓-๕ ปี ของโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- ๑.๑ โรงเรียนหรือสถานรับเลี้ยงเด็กของรัฐบาล
- ๑.๒ โรงเรียนหรือสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชน
- ๑.๓ โรงเรียนหรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่สมาคม และมูลนิธิสนับสนุน

๒. การวิจัยครั้งนี้มุ่งจะศึกษา

๒.๑ ความคิดเห็นของผู้ปกครอง เกี่ยวกับเกณฑ์การเลือกโรงเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยใน ๔ ด้าน คือ สภาพทั่วไปของโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียน บริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก รวมทั้งกิจกรรมการศึกษาที่จัดในชั้นเรียนอนุบาล

๒.๒ ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับสภาพโดยทั่วไปของโรงเรียนและกิจกรรมที่โรงเรียนจัดสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน

๓. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ศึกษาได้แก่

๓.๑ โรงเรียนและสถานรับเลี้ยงเด็กทั้ง ๓ ประเภท สำหรับสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมจำนวน ๔๔ แห่ง และผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่

๓.๒ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานกำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาล ในโรงเรียนที่ผู้วิจัยไปสังเกตการณ์จัดกิจกรรม ๑๐๐ คน

๓.๓ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานกำลังเรียนชั้นอนุบาลในโรงเรียนอื่น ๆ (ที่ไม่ได้ไปสังเกตการณ์) ๑๐๐ คน

๓.๔ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานกำลังจะเข้าเรียนชั้นอนุบาล ๑๐๐ คน

๓.๕ ครูในโรงเรียนที่ไปสังเกตการณ์จัดกิจกรรม ๑๐๐ คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. ช่วงเวลาที่สังเกต เป็นภาคปลายปีการศึกษา ๒๕๒๓ ถือว่าเป็นตัวแทนของช่วงเวลาเรียนตลอดหลักสูตรของปีการศึกษา ๒๕๒๓

๒. ระยะเวลาที่ใช้ในการสังเกตแต่ละโรงเรียนและแต่ละหน่วยงานนั้น นานเท่ากัน และเพียงพอแก่การตัดสินใจเพื่อลงความเห็น เนื่องจากสังเกตแห่งละ ๑ วัน และทุก ๆ ห้องเรียน ดังนั้นผลการสังเกตย่อมเป็นตัวแทนของข้อมูลโดยส่วนรวม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ทราบแนวการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาลในปัจจุบัน
๒. ได้ทราบความต้องการและความสนใจของครู และผู้ปกครอง เกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมในระดับอนุบาล ทั้งในลักษณะของสภาพที่เป็นอยู่จริง และที่ต้องการ
๓. เป็นแนวคิดสำหรับผู้บริหาร เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาระดับปฐมวัย
๔. เป็นแนวคิดของครูต่อการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในระดับปฐมวัย
๕. เป็นแนวคิดสำหรับนักการศึกษา เพื่อแสวงหาวิธีการให้ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจหลักการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยที่เหมาะสมตามสภาพของเด็ก

คำจำกัดความ

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ ในการอบรมสั่งสอน และเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งอาจจะเป็น บิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ของเด็กวัยก่อนเรียนในกรุงเทพมหานคร

เด็กอนุบาล หมายถึง เด็กที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ มีอายุระหว่าง ๓-๕ ปี และกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาล ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นเพื่ออบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

โรงเรียนอนุบาล หมายถึง โรงเรียนทั้งของ เอกชน และรัฐบาลที่เปิดสอนเฉพาะนักเรียน
ในระดับชั้นก่อนประถมศึกษา และใช้หลักสูตรอนุบาลต่อเนื่องกันเป็นเวลาอย่างน้อย ๒ ปี

สถานรับเลี้ยงเด็ก หมายถึง หน่วยงานของ เอกชนและรัฐบาลที่ดูแลและอบรมเด็กระดับ
ก่อนชั้นประถมศึกษาที่จดทะเบียนกับกองส่งเสริมเด็กและบุคคลวัยรุ่น ของกรมประชาสงเคราะห์

โรงเรียน ในที่นี้หมายถึง โรงเรียนอนุบาล สถานรับเลี้ยงเด็กและหน่วยงานต่าง ๆ
ที่เปิดบริการจัดกิจกรรมและดูแลเด็กวัย ๓-๕ ขวบ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทคือ

๑. ประเภทที่รัฐบาลดำเนินการ และรับผิดชอบ
๒. ประเภทที่เอกชนดำเนินการ และรับผิดชอบ
๓. ประเภทที่มีสมาคมและมูลนิธิสนับสนุน

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการอนุบาลศึกษา
อย่างน้อย ๕ ปี

ครูอนุบาล หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนในโรงเรียนอนุบาล ในสถานรับเลี้ยงเด็ก และใน
หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีการสอนเด็กวัยระหว่าง ๓-๕ ปี

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย